

VĂN HÓA CHỢ TẾT CẦN THƠ XƯA VÀ NAY

Hoài Vũ

Một lần đi xứ Nam Kỳ, Phạm Quỳnh đã khen: “*Cần Thơ có cái vẻ mỹ miều xinh xắn, sạch sẽ và phong quang thật xứng tên làm tỉnh đầu ở miền Tây* (la capitale de l’Ouest”. Nhà văn Sơn Nam cũng từng hạ bút: “*Cần Thơ, một thành phố sung túc bậc nhì sau Sài Gòn*”.

CHỢ TẾT CẦN THƠ XƯA

Nói đến chợ truyền thống Cần Thơ, ấn tượng đầu tiên đối với người miền Tây là nhà lồng chợ (nay là chợ cổ Cần Thơ). Đây là một ngôi chợ từng gắn bó với nhiều kỷ ức đẹp. Chợ càng xưa càng cũ càng có hồn Việt sâu lắng. Cạnh bên có chợ Hàng Dương nằm cập theo bờ sông hiền hòa; chợ Hàng Dừa nằm đối diện lúc nào cũng ồn ào tấp nập nhất là mùa tết. Đầu đường chợ Hàng Dương, nơi góc đường Ngô Quyền có một cột đèn 3 ngọn tỏa sáng, có cầu tàu lục tỉnh ngày đêm nhộn nhịp. Tháng 8 năm 1958 bên Hàng Dương đổi thành bên Ninh Kiều, một công viên mới lạ, đẹp lại xuất hiện làm thay đổi hẳn bộ mặt Cần Thơ.

Từ khu chợ cổ đi xuống Cầu Xéo (nay là chợ Tân An), hai bên là sân heo, chợ gia cầm, vựa gạo, than, củi, mía và nhiều cửa hàng tiêu dùng bán đủ các thứ mắm, muối, cá, khô, trái cây, rau cải... Càng cận tết chợ càng đông vui, người đi mua sắm nườm nượp trên khắp các phố phường:

*Trên bờ buôn bán đông dầy,
Dưới thì ghe cộ đậu dây ngoài trong⁽¹⁾*

Từ dinh Tỉnh trưởng cũ, xuôi theo đường Hàng Xoài (nay là đường Hòa Bình), rẽ vào đường Hàng Bã Đậu (nay là Nguyễn An Ninh). Nơi đây vừa là bến xe đò, xe ngựa, vừa là khu ẩm thực nên còn có tên là chợ Hàng Bã Đậu. Đi thẳng là đến chợ Tham tướng (nay là Xuân Khánh), một ngôi chợ cũng khá lâu đời và không kém phần sầm uất.

Từ lâu, ngay dưới góc cầu Cái Khế có một ngôi chợ đối diện với Đình thần Tân An thật sầm uất; đường vào Đền tiên có chợ Mít Nài; chợ Bình Thủy, Trà Nóc, Ô Môn lúc nào cũng xuồng ghe tấp nập:

*“Tàu đò lớn nhỏ lãng xăng,
Ghe đò các chợ giăng giăng nẻo đường”⁽²⁾*

Ở miệt vườn, từ năm 1947, các chợ vùng giải phóng như Bà Đầm, Thác Lác cũng rất đông vui. Đến thời chống Mỹ, Cần Thơ là nơi tập trung nhiều lúa gạo và nông sản thực phẩm để đưa về Sài Gòn. Trên bến dưới thuyền, nơi nào cũng Có thể nói nửa thế kỷ trước kia, ngoài các khu chợ Trung tâm, Cần Thơ còn có nhiều chợ huyện, chợ xã nổi tiếng trong và ngoài khu vực. Sung nhất là:

*Phong Điền chợ nổi trên sông,
Bồng bênh mặt nước chợ đông sớm chiều.*

...

*Chợ Cái Răng xứ hào hoa,
Phố lâu hai dãy xinh đà quá xinh⁽³⁾*

Chợ Tết Cần Thơ lúc nào cũng đa dạng sắc màu, người người nườm nượp đi mua sắm, nhất là từ ngày 23 tết. Đặc biệt trong dịp tết, nhiều nhà hàng quán ăn, sạp tiệm đều mời đoàn lân đến múa cầu cho mua may bán đắt. Dọc theo các hè phố có các ông Đồ ngồi viết liễn tết. Nhiều cụ già thường bao quanh ông Đồ để thỉnh bùa dựng nêu hoặc xin chữ, phần lớn là chữ “Tâm”, chữ “Thần”, chữ “Đức”, chữ “Nhân”... Chợ tết thường có những gánh hát Sơn Đông mãi võ quảng cáo thuốc cao đơn hoàn tán. Tết xưa, không ít người mê tín đã bày trò cúng cô hồn, cúng xỏ xui cuối năm. Ngoài ra còn có những tệ nạn mua vui bằng cách đá gà, đánh bài, chơi bầu cua cá cạp:

Năm mới thì phải ăn chơi// Người nào thành thói// Thì chơi đá gà...

Về ăn tết xưa

Không khí chợ tết lúc nào cũng sôi động, nhất là chợ Hàng Dương, người người đều trang hoàng các sạp hàng, quán ăn vừa đẹp vừa thơm tấp nập với đầy đủ các mặt hàng tết như trà, rượu, vôi, trâu, bánh mứt, Lạp xưởng, chủ lực là bánh tét, bánh phồng, bánh tráng, chuối phơi khô. Ngoài ra, chợ còn trưng bày lịch tết, pháo, bộ áo mũ, hia của ông Táo, bà Táo, đặc biệt là tranh dân gian, tranh truyện cổ tích.

CHỢ TẾT THỜI HIỆN ĐẠI

Tết bây giờ Cần Thơ đẹp hơn, sôi động hơn theo bước chuyển của một thành phố trực thuộc Trung ương. Ngoài chợ tết truyền thống, Cần Thơ còn có nhiều siêu thị, có chợ nổi trên sông, chợ đêm

Ninh Kiều, phố đi bộ, phố ẩm thực và nhiều trung tâm mua bán sầm uất, góp phần quảng bá cho du lịch Cần Thơ.

Chợ tết Cần Thơ ngày càng văn minh và lịch sự, địa phương nào cũng đăng ký thực hiện các mô hình “không xây dựng lấn chiếm”; “chợ sạch rác”; “phố phường sạch - xanh - đẹp”, góp phần vào sự chuyển biến của đô thị, nhất là con người ứng xử ngày càng có văn hóa hơn.

Ngày nay, nhiều gia đình vẫn thích chưng bả hoa bả quả, cho nên đi chợ tết ai cũng thích chọn những loài hoa truyền thống như cúc, hồng, vạn thọ... thích những trái tròn đầy, tươi đẹp, màu đỏ son hoặc màu vàng óng ả vì trái tượng trưng cho sự thành tựu và sum vầy, hạnh phúc.

Chợ hoa xuân bây giờ không chỉ tập trung ở bến Ninh Kiều mà còn tỏa rộng đến nhiều phường xã, thị trấn nên đâu đâu cũng có hoa, hoa trên bến, hoa dưới thuyền tạo thành một rừng hoa muôn sắc muôn hương.

Tết Việt Nam là tết văn hóa, do đó ai đi chợ tết cũng thặng hoa cùng sắc xuân. Chính những giá trị tinh thần đó sẽ giúp cho con người bùng lên một sức sống mới, một thứ hạnh phúc thâm kín mà ai cũng mong đợi trong những ngày đầu năm.

Tài liệu tham khảo:

(1) (2) (3) Trích Nam Kỳ phong tục điển ca của Nguyễn Liên Phong - hạt Cần Thơ – năm 1909

Kèm 4 ảnh:

- 1.- Chợ Hàng Dừa năm 1960 (Ảnh tư liệu)
- 2.- Bến Hàng Dương xưa năm 1936 (Ảnh tư liệu).
- 3.- Chợ cổ Cần Thơ về đêm
- 4.- Chợ Hoa xuân Ninh Kiều ngày nay.